



Alle livsforsikringsforetak

VÅR REFERANSE
14/11812

DERES REFERANSE

DATO
22.12.2016

Forsikringstekniske avsetninger for uføreytelser under utbetaling i kollektiv pensjonsforsikring

Finanstilsynet viser til sitt brev av 23. desember 2014 til alle livsforsikringsselskap.

Innledning

Finanstilsynet har registrert at det er til dels store forskjeller mellom livselskapene når det gjelder avsetninger for løpende uføreytelser (ytelser under utbetaling) i privat sektor i bransjen kollektiv pensjonsforsikring. Størrelsen på de avsetninger som foretas er avhengig av flere forhold, bl.a. de forutsetninger om reaktivering (uføre som vender tilbake til arbeidslivet) som er innebygget i avsetningsgrunnlaget og størrelsen på administrasjonsreserven. Forskjellene har vist seg å være så betydelige at det har påvirket konkurransen i pensjonsmarkedet, bl.a. ved flytting av pensjonsordninger. Det har også vært reist spørsmål ved om de premier og avsetninger som benyttes er i henhold til forsikringsvirksomhetsloven kapittel 3, jf. finansforetaksloven § 14-7 (Krav til avsetninger for forsikringsforpliktelser)¹.

Finanstilsynet har derfor foretatt en kartlegging av den premiereserve som avsettes i kunderegnskapet for dekning av løpende uføreytelser, i første omgang begrenset til private pensjonsordninger (med og uten fripoliseopptjening) og fripoliser. Undersøkelsen omfatter uførepensjon (uten barnetillegg) og innskuddsfritak (risikodekning tilknyttet innskuddspensjonsordninger).

Selskapene har oppgitt hvilken tilleggsreserve (netto, ekskl. administrasjonsreserve) utover premiereserve som aktivt medlem, som avsettes på personnivå for utvalgte aldre og varigheter som ufør. Flere av selskapene har gitt ytterligere presiseringer når det gjelder prinsipper og metoder for fastsettelse av slike tilleggsreserver. Videre har man oppgitt sannsynligheten for reaktivering i løpet av et år (ettårige reaktiveringssannsynligheter) for de samme aldre og varigheter som ufør, eventuelt tilsvarende reaktiveringsintensiteter.

Alle selskapene har bekreftet at tilleggsreservene ikke inneholder avsetninger for fremtidige kostnader utover det en ordinær administrasjonsreserve dekker (administrasjon og forvaltning). Videre har alle selskapene bekreftet at selskapets samlede uføreavsetninger som inngår i årsregnskapet, er de samme som gjelder ved fraflytting av pensjonsordninger.

¹ Det er også gitt regler i Solvens II-forskriften om prinsipper for beregning av forsikringstekniske avsetninger, hvor det fremgår at beregningen av avsetninger for forsikringsforpliktelser skal utføres ved bruk av relevante og hensiktsmessige forsikringstekniske og statistiske metoder og skal være basert på pålitelige opplysninger og realistiske forutsetninger. Selskapenes avsetninger i tilknytning til solvensregelverket er gjenstand for egen gjennomgang og vurdering, og inngår ikke i den foreliggende undersøkelsen.

FINANSTILSYNET

Revierstedet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

Telefon 22 93 98 00
Telefaks 22 63 02 26

post@finansstilsynet.no
www.finanstilsynet.no

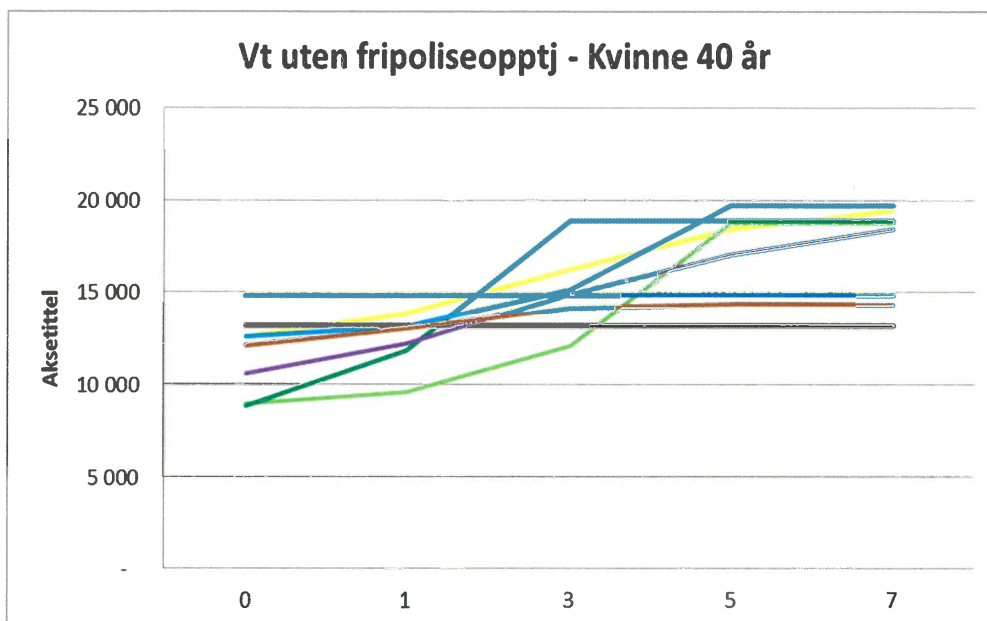
Saksbehandler

Brun-Gulbrandsen / Gilde
Dir. tlf. 22 93 98 45

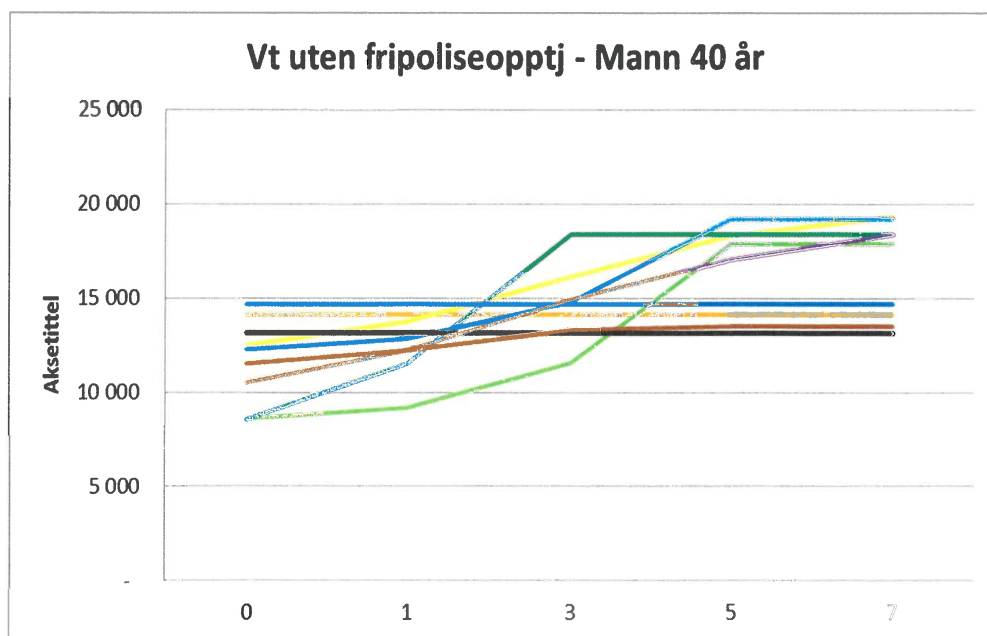
Sammenfatning av resultater fra undersøkelsene

Avsetningene varierer en god del fra selskap til selskap, spesielt i de lavere aldrene. Dette skyldes i hovedsak forskjeller i de enkelte selskapers reaktiveringsmodeller. I selskaper med reaktiveringsmodeller som bare er avhengig av alder og ikke av varighet som ufør, vil avsetningene være de samme for en 30-åring som nettopp er blitt ufør som for en 30-åring som har vært ufør i 10 år. Selskaper med reaktiveringsmodeller avhengig av både alder og varighet som ufør vil ha relativt lave avsetninger i de første årene etter inntrådt uførhet fordi reaktiveringen i disse årene normalt ligger høyt, mens avsetningene senere i uføreperioden ligger høyt fordi det da er relativt få igjen som vil bli friskmeldt. Disse forhold er nærmere belyst i grafene nedenfor, som viser hvordan avsetningene i de enkelte selskapene varierer med varighet som ufør.

Graf 1. Avsetning for løpende uførepensjon fra ordning uten fripoliseopptjening – Kvinne 40 år



Graf 2. Avsetning for løpende uførepensjon fra ordning uten fripoliseopptjening – Mann 40 år



Grafene viser avsetningene for den løpende uføreytelsen, i punkt 0 for en 40 år gammel kvinne/mann idet ytelsen begynner å løpe, og i punkt 7 for en 40 år gammel kvinne/mann som har hatt løpende ytelse i syv år. For selskap som har reaktiveringsmodell som bare avhenger av alder, ikke varighet som ufør, vil disse avsetningene som nevnt ovenfor være like store, dermed blir grafen helt vannrett. For selskap med reaktiveringsmodell som også avhenger av varighet som ufør (og der reaktiveringen er avtakende med økende varighet), ligger avsetningen lavt for en 40-åring når ytelsen begynner å løpe på grunn av høy sannsynlighet for reaktivering, mens den for en 40-åring som har hatt løpende ytelse i syv år ligger høyt fordi reaktiveringssannsynligheten for en som har vært ufør i syv år er lav.

Avsetningene for selskap med ren aldersavhengig reaktivering vil normalt ligge over gjennomsnittet for alle selskaper for korte varigheter som ufør, og under gjennomsnittet for de som har vært uføre en viss tid. Forskjellene er enda større om man bare sammenligner med avsetningene i selskaper med reaktiveringsmodeller avhengig av varighet som ufør. Tabell 1 nedenfor viser, for uførepensjon uten fripoliseopptjening, gjennomsnittlig avsetning for selskaper med reaktivering uavhengig av varighet som ufør i prosent av gjennomsnittlig avsetning for selskaper med reaktivering avhengig av varighet som ufør. Tallene for de to øvrige produktene gir omtrent samme bilde.

Tabell 1. Gjennomsnittlig avsetning for selskaper med reaktivering uavhengig av varighet som ufør i prosent av gjennomsnittlig avsetning for selskaper med reaktivering avhengig av varighet som ufør. Uførepensjon uten fripoliseopptjening

Alder	Vt uten fripoliseopptjening - Varighet som ufør (antall år)				
	0	1	3	5	7
Kvinner					
30	99 %	84 %	64 %	56 %	54 %
40	126 %	112 %	90 %	81 %	79 %
50	123 %	115 %	102 %	95 %	93 %
60	103 %	104 %	101 %	99 %	99 %
Menn					
30	101 %	86 %	65 %	57 %	55 %
40	126 %	112 %	90 %	81 %	79 %
50	123 %	115 %	102 %	95 %	93 %
60	103 %	104 %	101 %	99 %	99 %

Avsetningen for alder 60 år varierer lite med varighet som ufør, den er nesten uavhengig av om reaktiveringen er avhengig av eller uavhengig av varigheten. Dette skyldes at reaktiveringsforutsetningene generelt ligger svært lavt i de høyeste aldrene.

Etterfølgende tabeller 2a-2c viser hvor mye avsetningene varierer mellom selskapene, uttrykt ved hjelp av spredningen i prosent i forhold til gjennomsnittlig avsetning for alle selskaper.

Tabell 2a. Variasjon i avsetning for uførepensjon fra ordninger med fripoliseopptjening

Alder	Vt med fripoliseopptjening - Varighet som ufør (antall år)				
	0	1	3	5	7
Kvinner					
30	92-108 %	86-126 %	73-170 %	67-145 %	67-145 %
40	76-127 %	80-119 %	71-134 %	82-121 %	82-121 %
50	82-116 %	91-113 %	85-113 %	92-110 %	92-110 %
60	96-105 %	97-105 %	96-104 %	97-104 %	97-104 %
Menn					
30	82-118 %	85-125 %	74-169 %	67-146 %	67-146 %
40	75-127 %	81-120 %	72-133 %	83-123 %	83-123 %
50	81-117 %	90-114 %	87-112 %	91-112 %	91-112 %
60	96-106 %	97-106 %	96-105 %	96-105 %	96-105 %

Tabell 2b. Variasjon i avsetning for uførepensjon fra fripoliser

Alder	Vt fripolise - Varighet som ufør (antall år)				
	0	1	3	5	7
Kvinner					
30	82-129 %	81-127 %	74-148 %	70-156 %	70-156 %
40	72-121 %	71-121 %	86-112 %	83-123 %	83-123 %
50	86-112 %	86-112 %	92-109 %	90-113 %	90-113 %
60	93-106 %	93-106 %	93-106 %	92-108 %	92-108 %
Menn					
30	82-130 %	80-128 %	67-152 %	63-153 %	63-153 %
40	73-122 %	72-121 %	85-117 %	82-121 %	82-121 %
50	88-112 %	88-112 %	92-108 %	90-106 %	90-106 %
60	96-106 %	96-106 %	96-106 %	95-106 %	95-106 %

Tabell 2c. Variasjon i avsetning for uførepensjon fra ordninger uten fripoliseopptjening

Alder	Vt uten fripoliseopptjening - Varighet som ufør (antall år)				
	0	1	3	5	7
Kvinner					
30	86-123 %	85-124 %	70-148 %	64-140 %	62-136 %
40	71-120 %	89-111 %	86-124 %	80-120 %	79-118 %
50	81-118 %	87-114 %	92-109 %	91-109 %	90-108 %
60	91-105 %	89-106 %	94-104 %	97-104 %	97-103 %
Menn					
30	77-125 %	77-126 %	71-149 %	64-140 %	63-137 %
40	71-121 %	88-112 %	88-123 %	82-120 %	80-118 %
50	81-118 %	89-114 %	94-108 %	90-108 %	89-109 %
60	92-106 %	90-106 %	95-105 %	96-104 %	96-103 %

For alder 30 år er det selskap som har avsetninger for løpende uførepensjon fra ordning med fripoliseopptjening (Tabell 2a) som ligger hele 70 prosent *over* gjennomsnittet av alle selskapenes avsetninger, mens avsetningene ligger rundt 50 prosent over for de øvrige produkter (Tabell 2b og 2c). For samme alder, og varighet som ufør i fem år eller mer, er det selskap med avsetninger som ligger rundt 35 prosent *under* gjennomsnittet, dette gjelder uavhengig av produkt.

Noen selskap har gjennomsnittsbetraktninger for reaktiveringsintensitetene hvor tariffen i sum gir tilfredsstillende verdier for avsetningene. Enkelte selskap vurderer å endre dette slik at de får tidsavhengige reaktiveringsintensiteter i avsetningene, som dermed blir riktigere for den enkelte uførepensjonist.

Ett selskap har beholdt tidsavhengige reaktiveringsintensiteter i avsetningene slik at reserven blir "riktig" for den enkelte uførepensjonist, men har endret sin premieberegning til ikke å ha tidsavhengige intensiteter. Selskapet begrunner dette med unødvendig økt kompleksitet i premieberegningen uten at det gir noen fordel i form av mer nøyaktig premie.

Noen selskap har avsetninger som er ganske like for menn og kvinner, og noen selskap har avsetninger som er nesten like for flere aldre. Enkelte selskap har også avsetninger som "krysser over aldre", eksempelvis lavere avsetninger for en 30-åring enn en 40-åring for lave varigheter som ufør, men motsatt for høyere varigheter som ufør.

Et par av selskapene synes å ha avsetninger som gjennomgående ligger lavere enn gjennomsnittet av selskapene. Tilsvarende ligger et par av selskapene gjennomgående over gjennomsnittet. Dette vil naturligvis påvirke "flyttemarkedet", dvs. gi opphav til utfordringer ved flytting av pensjonsordninger. For selskap som gjennomgående tar imot avsetninger fra selskap hvor avsetningene er lavere enn i eget selskap må manglende avsetninger finansieres opp.

Når det gjelder fripoliser har flere selskap avsetningsmodell som kun differensierer på alder og ikke varighet som ufør. Også avsetningsmodellen for fripoliser bør differensiere på alder og varighet som ufør, fortrinnsvis fra 2017, slik at ikke bare samlet avsetning for fripolisene gir et riktig nivå på avsetninger og risikoresultater mv., men også at avsetningen for den enkelte fripolise blir riktigere.

Avsluttende kommentarer

Finanstilsynet kan etter denne kartleggingen konkludere med at når avsetningene varierer en god del fra selskap til selskap, skyldes dette i hovedsak forskjeller i de enkelte selskapers reaktiveringsmodeller. Det er ut fra det foreliggende innsamlede materialet gode grunner for enkelte selskaper til å tilpasse modellen slik at det i større grad tas hensyn til reaktiveringserfaringer i beregningsforutsetningene. Dette vil gjøre at forskjellene mellom selskapene blir mindre, og at utfordringene ved flytting av pensjonsordninger i stor grad blir redusert.

Finanstilsynet har også gjennomgått selskapenes uføreresultater (hentet fra aktuarrapportene) for de siste tre årene. For enkelte selskap har det vist seg vanskelig å se en klar sammenheng mellom uføreresultatene og selskapets uføreavsetninger i bransjen kollektiv pensjonsforsikring. Dette vil bli fulgt opp i dialog med de berørte selskaper. Det er også andre forhold som tilsier at tilsynet vil ta kontakt med flere av selskapene, gjerne da knyttet til egenskaper ved reaktiveringsmodellen.

Det vil være behov for å gjøre ytterligere undersøkelser over avsetninger og forutsetninger om reaktivering når det nye uførepensjonsprodukt er innført. De produktmeldingene som Finanstilsynet har mottatt fra livsforsikringsselskapene vedrørende ny uførepensjon i privat sektor, viser at den nye uførepensjonen i all hovedsak blir et produkt uten fripoliseopptjening etter 1. januar 2017. Regelverket for ny

uførepensjon i privat sektor vil også måtte påvirke selskapenes utforming av reaktiveringsmodell. Det skal imidlertid bemerkes at de vurderinger som er redegjort for ovenfor gjelder uavhengig av hvilke produktkrav myndighetene stiller til uførepensjonsordninger som underlegges gunstig skattemessig behandling.

For Finanstilsynet

Runa K. Sæther
seksjonssjef

Trond Brun-Gulbrandsen
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Kopi: Finans Norge
Pensjonskasseforeningen